

M
10.284/
26.
OSZK

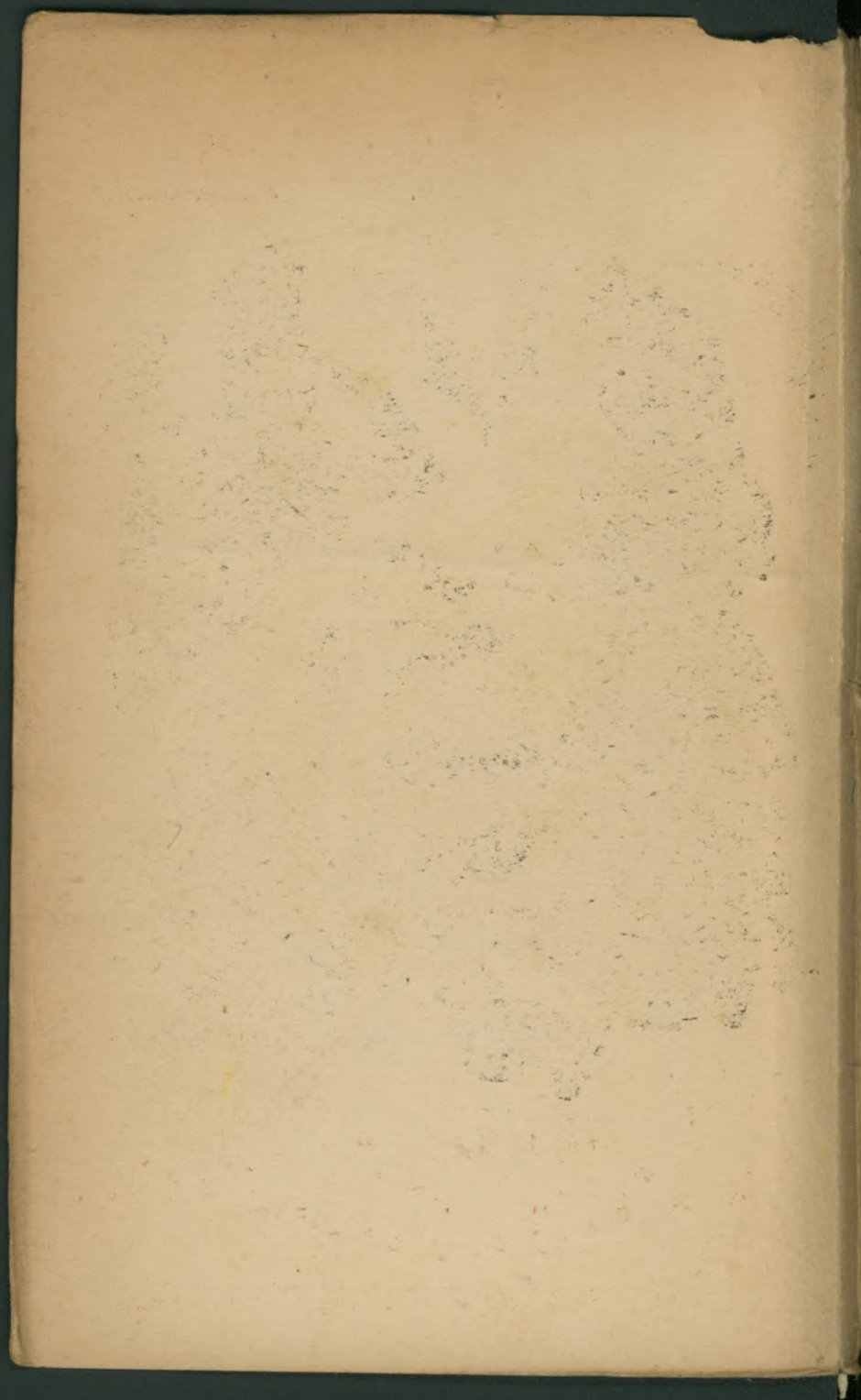
ISÁGOM KÖNYVEI
NYOK SZÁMÁRA SZERKESZTI
GAAL MÓZES

A bujdosó bábu

HERCEG FERENC

SINGER és WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.T. KIADÁSA

A sajed-alsóvárosi n. b. el. nép. könyvt. tulajd.

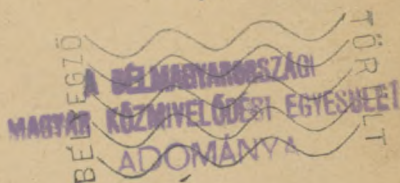
86 283a

101

A BUJDOSÓ BÁBUK

IRTA

HERCZEG FERENC

BUDAPEST

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET RT.
KIADÁSA

AZ ÉN UJSÁGOM KÖNYVEI

eddig megjelent kötetei:

- Avar Gyula:** Aranyszivű Jancsi
Avar Gyula: Büvös kard
Bárdny F.: A fejetlen jó kincse
Benedek Elek: Édesapám falujában
Benedek Elek: Gyermekkori történetek
Benedek Elek: Elek apó meséi
Benedek Rózsi: Az I. b lapot szerkeszt
Benedek Rózsi: A kis művész
Benedek Rózsi: A nagy varázsló
Benedek Rózsi: Hétlevelű lóhere
Boronkay András: Janika
Dánielné Lengyel Laura: Ormányos Tófi szökése
Dánielné Lengyel Laura: Ormányos Tófi és a fehér elefánt
Ego: Bandi gyárat épít
Ego: Biri és a nagyvilág
Ego: Az elemisták lázadása
Ego: Palkó és a pilótája
Farkas Pál: Szerencsekeresők
Gaal Mózes: A koldusvezető
Gaal Mózes: Nonni
Gaal Mózes: Vasárnapi emlékek
Gaal Mózes: Három székely fiú
Ifj. Gaal Mózes: Aladin csodalámpája
Ifj. Gaal Mózes: A csodaló
Ifj. Gaal Mózes: Hagszán története
Ifj. Gaal Mózes: Játsszunk színházat
Ifj. Gaal Mózes: A mesebeli herceg. Az ezeregyéj meséiből
Gracza János: Három hét a Tiszán
Guőkössi Endre: Gyula diáknak készül
Herczeg Ferenc: A bujdosó bábuk
Horváth Marit: Sullom
Jeszenskyné T. Irén: Laci megjavul
Jókai Mór: A leaotungi emberkék
Kertész Mihály: A gyémántköves mellű
Kertész Mihály: Senki Tamás
Kosáruné Réz Lola: A babakanál
Kosáruné Réz Lola: Boszorkányvár
Kosáruné Réz Lola: Előcségek a hegyoldalon
Kosáruné Réz Lola: Meszes Palkó
Kosáruné Réz Lola: Színház
Kosáruné Réz Lola: Micurka
Lőrinczy György: Ketyegő Mátyás
Lőrinczy György: Mátyus földjén
Majthényi György: Az anya mindig segít
Majthényi György: A kis verkső
Majthényi György: Mese a csodaállatról
Majthényi György: Az alagút kincse
Mauks Kornélia: Állatmesék
Móra Ferenc: Csalavári Csalavér
Pálosi Éva: Tóbiás
Pogány Elza: Az emberevő
Sas Ede: Petőfi hegedőse
Sebők Zsigmond: Mackó úr a Balatonon
Sebők Zsigmond: Mackó úr vendégei
Szomaházy István: Utazás a piros kocsin
Tábori Pál: Cserkész-sziget
Tábori Pál: No, de Clinke
Tábori Piroska: Barlanglakók
Tábori Piroska: Egy lugas története
Tábori Piroska: Mesemondó Jánoska
Tábori Piroska: Nagyvárosi verébek
Tábori Róbert: A jégtündér
Tutsek Anna: Iluska vándorlása
Vándor Iván: Felhők között
Vig György: A magyar diák

Budape Hirlap nyomdája

M 10.281/26

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1968/R leltár

Az idő már erősen éjfélnek hajolt. A sötét gyermekszobában mély csend honolt, csak a kályhában pattogott még néhány haragos parázs, az öreg falióra meg fontoskodó hangon ütötte el a tizenkettőt.

Tibor és Linka édesen szunnyadtak ketreces ágyaikban. Hogyisne! Egész délután lihegve gázoltak a friss hóban, lenn az udvaron, künn a kertben, no meg a kert alatti réten is, bár az apa szigorúan megtiltotta.

Mikor az óra most elütötte az éjfél (ráadásul még zümmögött is egyet), a hálószoza csendjében egyszerre titokzatos hangok emelkedtek. Apró léptek tipegése, mintha egerek futkároznának a padlón, halk hangok sípolása, melyek csodálatosan hasonlítottak emberi beszédhez.

— Jaj, a karom, óh, a karom! — sipította egy vékony hang. S az ágy alól egy kétarasnyi Paprika Jancsi mászott elő, kit Tibor karácsony estéjén kapott. Piros csörgősapkát és kék bugyogót viselt. Tehetséges Paprika Jancsi volt: ha az ember megnyomta gyomrát, összezsörtent két réztányért, melyet két kezében tartott.

— Jaj, a karom! — sópánkodott az apró legény.

— Mi baj, János gazda? — kérdezte egy másik hang. Egy közel álló kosárból csinos kis huszár szökött elő, ki két nap óta szintén Tibor szolgálatában állott és aranyujtásos atillát viselt.

— Nagy a bajom, vitéz uram! — jajgatott Jancsi; — képzelje: a gazdánk tegnap kicsavarta a karomat, a kezem most is a hátamon áll.

— Ezen talán segíthetünk, — mondta a huszár. Azzal megfogta Jancsi karját és szépen visszagörbítette drótsuklyóját.

— Köszönöm alássan, — szólt Jancsi, ki a műtét alatt kissé felszisszent.

— Aj, — kiáltotta a vitéz, — hiszen a hasad is ki van lyukasztva!

— Nini, arról meg is feledkeztem. A gazdánk tegnap látni akarta, hogy milyen belülről és ki-vágta az ollóval.

Jancsi savanyú arccal tekintett végig magán, amint azonban észrevette, hogy testéből közönséges kóc kandikál elő, hirtelen eltakarta a vágást két réztányérjával. (Ő azt szokta mondani, hogy finom lőszőrrel van kitöltve.)

— Mi ugyan rossz kezekbe kerültünk, — mondta a huszár búsan, — engem is megmosdattak tegnap a hóban, — a bajúszom egészen össze van mázolva.

E pillanatban halk zokogás ütötte meg fülüket: a szoba sarkából egy újabb alak közeledett feléjük. Linka új bábuja volt, ennivaló csinos baba, vállára hulló aranyhajjal, búzavirágkék szemekkel, melyeket le is tudott húnyni, ha lefektették.

A vitéz katonásan szalutált. Régóta ismerte a babát, már a játékkereskedésben is egy állványon laktak, porolások alkalmával hébe-korba találkoztak is.

— Miért sír, kisasszony? — kérdezte résztvevően.

— Nagyon szerencsétlen vagyok, — zokogta a baba. — Annyira örültem, hogy végre elhagyhattam

a kereskedést, hol egész nap a sötét skatulyában kellett feküdnöm; úgy vágyódtam a csillogó karácsonyfa, s a kacagó gyermekek után! — de most jobb szeretném, ha újra ott lehetnék a régi helyemen... Szívtelen gyermekek kezébe kerültem. Képzeljék: Tibor úrfi leharapta az orromat, — azt hitte, hogy csokoládéból van...

A boldogtalan baba görcsösen fuldoklott, — hallgatói iszonyodva kiáltottak fel. A huszár el-

felejtette, hogy nőtársaságban van, s azt találta mondani: terringettét! Aztán vigasztalni kezdték a babát: a huszár azzal, hogy babánál is fő a jó szív, Jancsi pedig azzal, hogy vannak művészek, kik egy kis viaszból új orrot tudnak csinálni.

— Ha már első nap így bánnak velünk, — mondta a baba, — mi lesz később, ha ránk untak?

— Fogadni mernék, — jegyezte meg Jancsi, — két hét múlva már dirib-darabra leszünk tépve. †

— Én nem félek a haláltól, — szólt a vitéz, — de mégis szomorú dolog egy vásott gyermek keze alatt elpusztulni. Mindhárman elhallgattak, végre a huszár elszántan mondta:

— Barátaim! Ezt nem tűrhetjük, — indítványozom, hogy meneküljünk innen. Szökjünk vissza a játékkereskedésbe, ott feküdjünk szépen régi skatulyáinkba; meglehet, hogy jövő karácsonykor jobb kezekbe kerülünk.

Jancsi rögtön beleegyezett a tervbe, a baba kissé ellenkezett. Végül azonban ő is rávettette magát.

A szoba ajtaja csukva volt. Jancsi, ki tudott tornászni, felmászott a kilincshez és belecsimpaszkodva addig rángatta, mígnem az ajtó halk zajjal megnyílt.

A szökevények dobogó szívvel lesték, nem ébredt-e fel valaki, aztán lábujjhegyen kisompolyogtak a folyosóra.

Alig haladtak néhány lépést, midőn a baba, ki előre ment, ijedten sikoltott fel. Az utat egyike amaz éjjeli fenevadaknak állotta el, melyeket az emberek — egereknek szoktak nevezni. Az egér csillogó szemekkel, haragos cincogással csapott eléjük. A huszár kardja után nyúlt — oh! most jutott csak eszébe (mit ismerősei előtt gondosan titkolni szokott), hogy a kardot nem lehet kirántani: egy darabból van készítve. Szerencsére, ott volt Paprika Jancsi, az az orra előtt hirtelen összezsapta két réztányérját — csinn! A fenevad megrökönyödött és hosszú szökésekben iramodott barlangjába.

A bujdosók, a huszárral élükön, tovább mentek. A folyosón találtak egy elejtett kötőtűt; a huszár magához vette — jó lesz lándzsának.

Most már csak egytől féltek: Kokótól, a papagálytól. Az öreg a folyosóajtó mellett lakott állvá-

nyán, árulkodó, zsémbes madár volt, néhány gorombaságot tudott emberi nyelven rikácsolni; ezért azt képzelte, hogy ő a föld legnagyobb tudósa. A bábuakat ki nem állhatta, s ha csak szerét ejthette, feléjük vágott kampós csőrével. A menekülők attól tartottak, hogy Kokó, ki álmatlanságban szenvedett, mint a legtöbb öreg úr, fel találná lármázni az egész házat.

— Ohó! Ohohó! Szöktök? Szöktök?! — kiáltotta most egy hang a homályban. Nem volt Kokó, hanem egy fertelmes néger, ki egyéb csecsebecsek társaságában a sarokállványon állt. A bujdosók jól ismerték, de nem barátkoztak vele, — nagyon közönséges gipszfigura volt, aki egyebet se tudott, mint vigyorogni.

A kormos fickó most majomügyességgel kúszott le állványáról, aztán cigánykerekeket hányva karikázott a három szövetséges körül.

— Hallod, Ali basa, — mondta Jancsi a feketéhez, — csak nem fogsz ránk árulkodni?

— Dehogy! — vigyorgott a szerencsen — én is veletek szököm!

Mit volt mit nem tenni, magukkal kellett vinniök a fekete fickót. Jancsi talált a földön egy régi levélborítékot, ebbe lyukat vágtak, s belebujtatták a szerencsent, hadd legyen valami ruhája.

Kakó aludt, így szerencsésen kiértek a pitvarba. A baba ijedten tekintett végig a nagy udvaron: —

Istenem, hát ilyen nagy a világ!?

— Még sokkal nagyobb, — bizonyította Jancsi; — én egyszer végigröpültem a félvilágon, mikor Tibor úrfi ledobott a padlás-ablakból.

A fellegek közt óriási aranykorong úszott, sápadt fénnel árasztva el az udvart,

— Mi az odafenn? — kérdezte a baba.

— Az éjjeli nap, — magyarázta Jancsi, ki szeretett tudományával kérkedni.

— Istenem, én félek, — jobb szeretnék visszafordulni, mondta a baba.

A huszár azonban kezén fogta.

— Legyen nyugodt, kisasszony, én megvédem utolsó csipet lószőrömig.

Az udvaron mély hó volt, a baba vigyázva tipegett a huszár után. A szerencsen hátul ment és meztelen lábain ugrálva, dideregve kiáltotta: ohó!

Melegebb égaljhoz volt szokva.

Jó ideig haladtak, a szegény baba térdig gázolt a hóban és halálra fáradt volt.

— Nem tudok tovább, — mondta, pedig még csak az udvar végén voltak.

Szerencsére, volt a közelben ház; nagy, nyitott kapuja mellett hosszú vaslánc függött.

— Sobri komondor szállása, — mondta Jancsi, — oda betérhetünk, a komondor jó ismerősöm.

Sobri nem volt honn, éppen hivatalos szemlét tartott a kert-kerítés mellett.

A társaság befészkelte magát a meleg, zizegő szalmába, s amint fáradt tagjaikat jóltevő meleg kezdte átjárni, csakhamar visszatért bátorságuk is.

A szerencsen jó kedvében valami négertáncot kezdett járni, furcsán kalimpálva lábával és rekedt hangon dalolva, — Paprika Jancsi előkereste réztányérját s muzsikált hozzá. A baba ezüst hangon kacagott.

Aztán az indulásra gondoltak.

— Önagsága bajosan fog gyalogolhatni, — mondta Jancsi, — majd körülnézek a közelben, hátha találok bérkocsit vagy legalább omnibuszt.

A ketrec mellett most hirtelen hatalmas, fehér alak ágaskodott fel...

— Uram Isten! — kiáltott Jancsi rémülten,
— jegesmedve!

Nem volt jegesmedve, hanem fehér nyúl, Tibor úrfi tengeri nyula. A füles maga is megszeppent és hátsó lábaira ülve, ijedten mozgatta hosszú füleit.

Paprika Jancsi illedelmesen jóestét kívánt neki, aztán elmondta, mi járatban van. A nyúl kíváncsian hallgatta végig, aztán búsan mondta: bizony, János úr, nem csodálom, hogy elhagyja a házat, nekem is nehéz sorsom van: Tibor úrfi mindig a fülemnél fogva hurcol...

— Akkor tessék velünk tartani, — indítványozta Jancsi, — jöjjön a játékkereskedésbe.

— Vannak ott nyulak?

— Hogyne volnának! — fehér, fekete nyulak, apró kocsin ülnek, előttük egy dob, ha az ember húzza a kocsit, ütik a dobot...

— Az kellemes lehet, — mondta a nyúl. — Nem is lehet nehéz megtanulni. Mit kapnak enni?

— Enni? — szólt Jancsi, — azok nem éhesek,

mert ki vannak tömve szalmával, ön is kitömetheti magát...

A nyúl nem értette ugyan meg teljesen a dolgot, de azért ráállt. Jancsi elvezette a kutyaólhöz és bemutatta társainak. Mikor a nyúl meglátta a babát, csodálkozva meresztette rá nagy üveges szemeit, a szerencsétől kissé megijedt, s izgatottan mozgatta orrát.

A huszárnak jó ötlete támadt,

— Ha Nyúl úr szíves lenne megengedni, hogy a hátára üljünk, akkor szépen lovagolhatnánk.

A nyúl jószívű fiú volt és nem ellenkezett.

A huszár a nyakába ült, a két hóna alá fogva a háts füleit, aztán jött a baba, Jancsi és végül a néger, szorosan egymás derekába fogódzva.

— Mehetünk! — kiáltott a huszár. A nyúl néhány jó nagy szökést tett.

— Ohó! — kiáltott a néger, ki a hóba pottyant. A nyúl bocsnátot kért és megígérte, hogy lassabban fog menni, aztán hason kúszva, hosszú léptekben haladt előre.

Pompásan ment. Gyorsan haladtak az udvaron, végig a kerten és mivel a rétre vezető rácsosajtó szerencsére nyitva volt, csakhamar künn voltak a hóval borított síkon.

A háts egyszerre megállt és szimatolni kezdett, hosszú fülei idegesen mozogtak.

— Mi baj? — kérdezte a huszár.

— Azt hiszem, Sobri komondor jön.

És valóban, a kerítés mögül csaholva vágatott elő a komondor. Érezte, hogy kerületében valami rendetlenség történik. A nyúl egyszerre elvesztette minden bátorságát, megfélemedezett mindenről és hanyatt-homlok neki iramodott a rétnak... Az egész társaság, mindjárt az első szökések után, a hóba szédült. Megdermedve a félelemtől, visszafojtott lélegzettel feküdtek ott, míg Sobri, ki nem ismert barátságot, ha hivatalában volt, sorra szaglálta őket. Aztán elvetette magát s a nyúl után vágatott és hosszú ívben visszakergette a kertbe. A többi szökevény nyel nem törődött többet.

A huszár volt az első, ki ismét talpon volt, aztán felsegítette a babát és Jancsit,

— Hol van a szerecsen? — kérdezték.

Az szegény rosszúl járt, esésközben egy mér-földkőre zuhant és gyászos halálát lelte, — gipszdarabjai ott feketélettek a hóban. A baba elfedte szemeit az irtóztató látvány elől...

A bujdosók belátták, hogy legjobb lesz visszaterni a házba.

Mentek, mentek, sokáig mentek, egy-két óra is elmulhatott már és még egyre nem láttak mást, mint havat, kétségbeejtő fehér havat.

— Úgy látszik, eltévedtünk, — mondta a huszár. A baba szomorúan jelentette ki, hogy ő nem tud már tovább menni, de kérte társait, hogy mentseik meg saját életüket és hagyják magára. A huszár hallani sem akart erről.

— Együtt éltünk, együtt halunk!

Paprika Jancsi komolyan hagyta rá, hogy legyen úgy! A baba nagyon fázott és remegve támaszkodott a huszár karjára. Később elgyengült és térdre esett. A vitéz melléje térdelt és testével védte az éles hófuvás ellen. Jancsi is nehéznek érezte már fejét és leült a hóba.

Sok idő mult el így, a hó már félig eltakarta a három barátot, Jancsinak már csak a piros sapkája látszott ki...

A baba sápadt mosollyal tekintett barátjára, beszélni már nem tudott. A huszár kétségbeesetten tekintett végig a végtelen hósíkon, mely halottas lepelként borult a rónára.

Odafenn az égen az öreg Tél hajtotta jegesmedve nyáját, amint lomhán összetorlódtak, mérgesen csördített közékük viharkarikásával, a fehér pelyhek csakúgy porzottak.

— Havazik, mondták az emberek.

Már virradni kezdett, a huszár nehéz pillákkal tekintett körül. Semmi segítség? E pillanatban zavaros hangokat hallott a távolból, a fehér sikon ugrándozó, fekete foltok közeledtek.

Hollók voltak; egy lármás hollótársaság, mely kiáltozva és veszekedve indult zsákmány után. A szegény huszár szíve összeszorúlt — ha a vad martalócok észreveszik, el van veszve. Egy vén holló, kinek feje már kopaszodni kezdett, most meglátta a baba aranyhímzésű ruháját. Tolvaj szemei csil-

logtak a kapzsiságtól, s örömkrákogással esett neki...

Alig hogy rút csőre megérintette a babát, hatalmas ütés koppant a fejére, — a huszár felemelt lándsával állt előtte. A rabló visszaszökött, aztán szét-eresztett szárnyakkal csapott támadójára. Rekedt károgására elősiettek cinkosai is, most az egész falka megrohanta a vitézt, aki testével védte a kiszenvedett babát.

Az egyenlőtlen harcnak csakhamar vége lett: egy csőrvágás elszibbasztotta a hős karját, egy második halálosan érte homlokát... A huszár haldokolva esett a baba mellé.

A rablók éppen fosztogatásnak akartak látni, midőn közeledő lépteket hallottak, — erre lomha szárnycsapásokkal fellendültek a ködös magasba...

Az úton egy asszony jött, a tejesasszony, ki a reggeli tejet vitte a házba. Az anyóka most lehajolt, s csodálkozva tekintett a hóban fekvő bábukra, aztán felszedegette őket, megtisztította a hótól és kötőjébe rakta. Kissé távolabb ismét megállt, s egy kis négerfiú eltört gipszszobrát emelte föl.

*

Linka és Tibor az asztalnál ültek és nyugodt lelkiismerettel aprították reggeli tejükbe a vajaskenyeret, midőn az apa szigorú arccal lépett a szobába.

— Gyerekek, hol jártatok tegnap délután, mikor a mamával a néninél voltam?

Linka és Tibor ijedten tekintettek össze.

— Csak az udvaron játszottunk egy kicsit... — mondta Tibor elvörösödve.

— A réten nem jártatok?

A két testvér lesütötte szemeit, mindkettőnek szája sírásra állt.

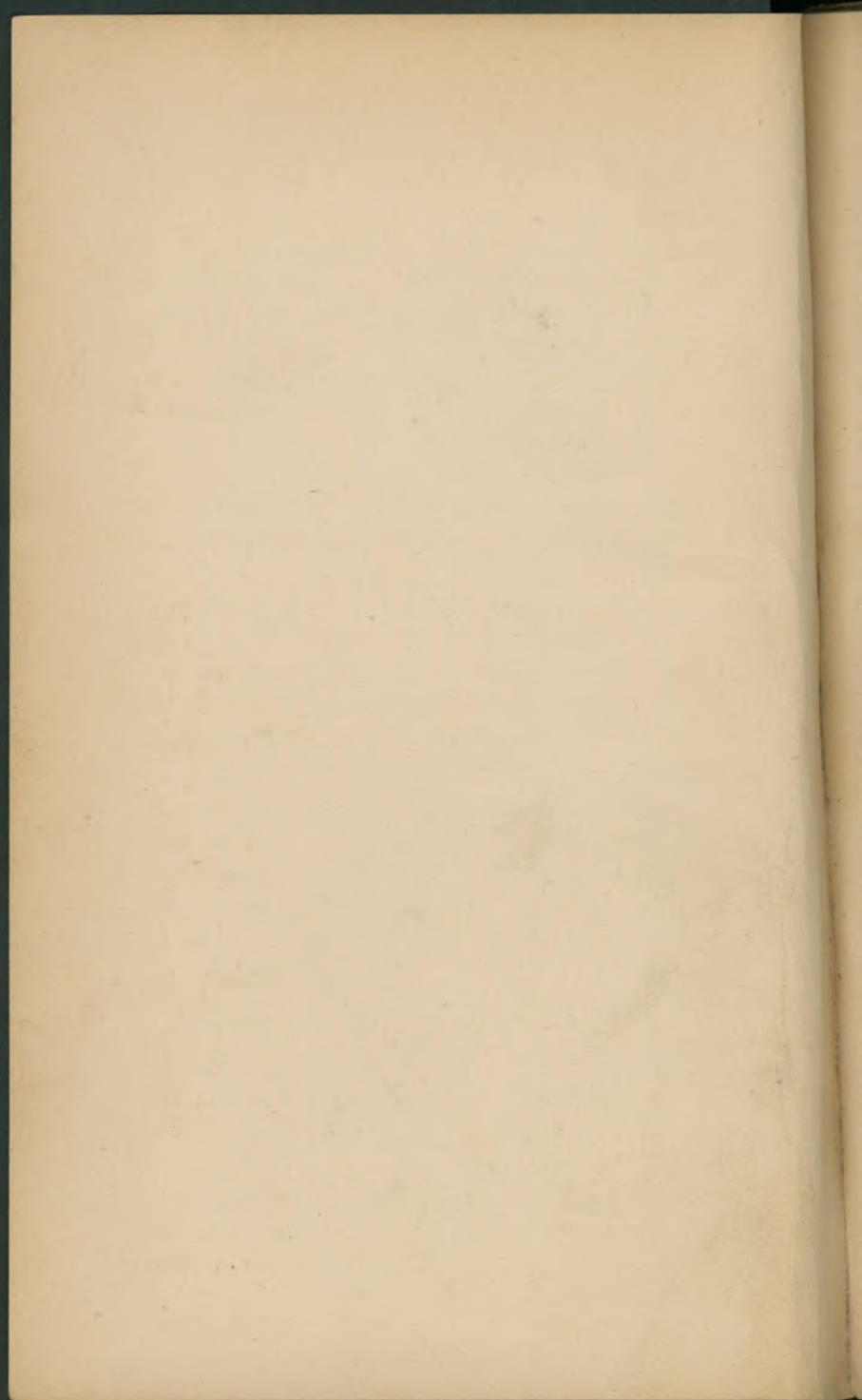
Az apa szigorúan mondta: Engedetlen, rossz gyermekek vagytok. Tilalmam ellenére kifutottatok a rétre, — a kis gipsznégert összetörtétek, — a játékszereiteket meg elszórtátok. A drága bábuk mind tönkrementek az éjjel a hóban. Ezért bűnhődni fogtok. Nem kaptok semmiféle játékszert mindaddig, míg be nem bizonyítottátok, hogy érdekesek vagytok rá. Úgy lesz!

Mikor az apa kiment, Linka és Tibor keserves sírásra fakadtak. A mama vallatóra fogta őket, — beismerték, hogy jártak a réten, de a bábuikat nem hagyták ott, biztosan tudják, hogy nem hagyták ott...

Mivel én nem hihetem, hogy egy gyermek saját anyja arcába hazudni tudjon, föl kell tennem, hogy igazat mondtak, s hogy a bábuk csakugyan maguktól mentek a rétre, amint azt elmondtam...

Mit gondoltok, gyerekek?

AZ ÚJ NEVELŐ

I.

Gyulával ketten éppen a kis kertünkben szorgalmatoskodtunk. Ott volt a házunk mögött levő nagy kert végében. Nem is volt nagy, csak akkora, mint egy ebédlőasztal, de nyilott benne mindenféle virág, meg egy szép almafacsemeténk is volt, amit magunk ültettünk.

Gizike hugunk egy kis kantában hordta nekünk az öntöző vizet.

— No lám! — kiáltotta Gyula egyszerre. — Valaki jár a kertemben? Mindjárt meg fogom zálogolni.

Az a valaki, akit a bátyám meg akart zálogolni, egy jókora csiga-biga volt. Ott kúszott az almafánk törzsén, ezüst csillogású nyomot hagyva maga után.

— Mit akarsz a csigával? — kérdezte Gizi aggódva.

— Odaadom a kertész kis leányának, hadd játsszék vele.

— Azt ne tedd, — kérte a hugunk. — A kis baba még nem tudja, hogy csúszó-mászónak is fáj, ha megkinozzák. Add inkább nekem a csigát, majd odateszem a puszpáng közé, hadd örüljön szegényke az életének.

Gyula odaadta.

— A te kedvedért megkegyelmezek neki, de mondd meg neki, hogy máskor ne csavarogjon a

más ember kertjében, mert odaviszem a kacsákhoz. A kacsák szeretik ám a csigapecsenyét!

— Tudjátok mit, fiúk? vette föl a szót később Gizi. Építsetek a kertetek körül egy kis kerítést vesszőből, ajtót is csináljatok hozzá, hogy éjjel el lehessen zárni.

— Okos gondolat, — vélekedett Gyula. — Ha rácsos kerítés lesz a kertünk körül, akkor csak olyan csiga sétálhat benne, akit meghivunk vendégnek.

Gizi elsietett a kertész felé, hogy vesszőt hozzon nekünk, mi meg levetettük a kabátunkat és kimértük a kerítés helyét. Jó idő telt el, míg hugunk visszajött. Szaladva jött, az arca ki volt pirulva. Vesszőt nem hozott magával.

— Hej, fiúk! — kiáltotta már messziről, — nagy ujságot tudok! égszakadás, földindulás, a fejemen egy koppanás! Találjátok el, micsoda vendégünk érkezett?

— Vendég? Talán a Horváth-gyerekek? kérdeztem én.

(A Horváth-gyerekek rokonaink voltak, a közeli Szentjános faluban laktak és néhanapján fel szoktak bennünket keresni. Ők voltak a legkedvesebb pajtásaink.)

— Nem a Horváth-gyerekek, más valaki jött, — mondta Gizi. — Képzeljétek: megjött az új nevelő úr! Nem láttam ugyan, de az öreg András mondta, aki a nagy útiládát hozta a vasútról.

No, ez igazán fölért egy kis földindulással meg égszakadással! Hej! micsoda savanyú ábrázattal néztünk össze, ketten Gyula bátyámmal! Egy cseppet se örültünk az új nevelőnek, mert tudtuk, hogy most már vége a szabad életnek.

A régi nevelőnket, akit nagyon szerettünk, behívták a katonasághoz, egy hónap óta kedvünk szerint játszhattunk a kertben, labdázhattunk a ház előtt, lövölgézhettünk. Ez a hónap úgy telt el, mint egy szép vasárnapi délután.

— Szépen vagyunk! — mondta Gyula kedvetlenül. — Most már kezdődik megint az iskolázás! Gizike sajnálkozva tekintett reánk.

— Fussunk le a rétre! — ajánlottam. — Hátha foghatunk egy hörcsögöt.

— Nem! — mondta hugunk, — az illetlenség volna a nevelő úr iránt. Most már tudjátok, hogy itt van, menjetek eléje és üdvözljétek.

Be kellett látnom, hogy Gizikének most is, mint rendesen, igaza van. Sóhajtvá vettük magunkra a kabátot, aztán búsan mentünk a ház felé. Édes anyánk már kerestetett bennünket a cselédekkel és most kézen fogva vezetett az új nevelő felé.

— Itt vannak a fiúk, nevelő úr! A nagyobbik Gyula, a kisebbik Sándor.

A nevelő komoly hangon mondta:

— Remélem, hogy jó barátok leszünk.

Egy cseppet sem hasonlított a régi nevelőhöz. A régi nyájas arcú ember volt, akit első pillanattól fogva megszerettünk, a mostani nagyon komolynak látszott, pápaszemet is viselt.

Mikor magunkra maradtunk Gyulával, a nevelőről beszélgettünk.

— Nekem nem tetszik, mondta Gyula kedvetlenül.

— Pedig lehet, hogy nagyon jó ember.

Nem adott nekünk kezet és olyan szigorúan mért végig, mintha nem is tanító, hanem vizsgálóbíró volna.

Gyula nagyon rosszkedvű volt és később azt mondta:

— Szeretném tudni, miért is kell nekünk annyi mindenfélét tanulnunk! Én nem akarok tudós lenni, hanem katona, még pedig huszár.

Gyula bátyámnak már akkor is az volt a terve, hogy huszár lesz. Arra is termett, mert sokkal bátrabb volt nálam és valamennyi pajtásunknál. Igaz, hogy néha kissé vad is volt.

Gizike, aki a szobalánynyal éppen a nagy-

anyánkhoz készült látogatóba, kesztyűjét gombolgatva lépett hozzánk. Meghallotta Gyula kifakadását és azt mondta:

— Ha katona akarsz lenni, akkor is tanulnod kell. Aki nem tud semmit, az mindig közlegény marad a katonaságnál. Már pedig én azt hiszem, jobb generálisnak lenni, mint közlegénynek.

II.

Két nappal később a szüleink elutaztak. Édes anyánk néha főfájásban szenvedett, apa ezért már régóta fürdőbe akarta vinni és már csak az új nevelő megérkezését várták, hogy útra keljenek. Gizikét sem vitték magukkal, hanem a velünk egy városban lakó nagymamához szállásolták be.

Mikor visszajöttünk a vasúttól, ahol nehéz szívvel búcsúztunk el szüleinktől, a nagymamához kísértük Gizit, aztán a nevelővel együtt hazamentünk. A nevelő útközben nem szólt hozzánk egy szót sem, mi meg oly üresnek és szomorúnak találtuk a házu-
kat. Még a verőfény is mintha bágyadtabban ragyogott volna az udvaron!

A nevelő előfogott bennünket és egy kis vizsgálatot rögtönzött. Tudni akarta, hogy mit tanulunk eddig.

Elég jól feleltünk a kérdéseire, mert egyikünk sem volt hanyag tanuló, de ő egy szóval sem dicsért meg bennünket, hanem csak némán bólintgatott fejével.

Vacsoránál is hallgatag maradt és oly komolyan nézett hol reám, hol a bátyámra, hogy egyikünk sem mert megszólalni. Vacsora után Gyula, aki a bátrabbik volt kettőnk közt, mégis megkérdezte, hogy szabad-e egy kicsit a kertbe mennünk.

— Sötét van már, — mondta a nevelő, — menjetek inkább aludni. Holnap együtt nézzük meg a kertet.

Mikor egyedül voltunk a kis szobában, Gyula ingerülten fordult hozzám.

— Milyen ember a nevelő! Még a kertbe sem akar eresztetni. Úgy bánik velünk, mintha nem is növendékei, hanem foglyai volnánk.

Engem is elkésértett ez a szigorúság. Nem szoktuk még meg ezt a bánásmódot, mert édes atyánk végtelen jóságú, nyájas ember volt, aki ritkán tagadt meg tőlünk valami kis örömet.

Gyula időközben kinyitotta a kertre nyíló ablakot. Kis kutyánk, Biri, meghallotta a csörömpölést és farkát csóválva futott oda.

— Jó volna most Birivel egy kicsit futkosni a kertben, — mondta Gyula.

— A nevelő úr megtiltotta.

— Pedig nincs még kedvem aludni.

Bátyám, aki híres tornász volt, szó nélkül kilendítette magát az ablakon. Aztán, mielőtt még szólhattam volna, elvetette magát és a vigan csaholó kutyával együtt futva, eltűnt a holdvilágos fasorban.

— Csak reánk ne nyisson a nevelő úr! — gondoltam magamban.

A következő pillanatban már kopogtatás hallatszott az ajtón. Úgy megijedtem, hogy szinte elállott a lélekzetem. Tudtam, hogy csak a nevelő úr lehet.

— Sándor, — kérdezte kívülről, — lefeküdtetek már?

— Igenis, nevelő úr, hebegtem.

Azzal ész nélkül az ágyamhoz surrantam és ruhástól, csizmástól a paplan alá fekédtam.

— Gyula mit csinál? — kérdezte a nevelő.

— Gyula már alszik! — dadogtam.

— Hazudsz!

A nevelő gyorsan kinyitotta az ajtót és ott állott a szoba közepén. Egy pillantást vetett bátyám üres ágyára és a nyitott ablakra. Én azalatt úgy éreztem, hogy meg kell halnom szégyenletemben.

— Tehát te hazudni szoktál? — kérdezte a nevelő szigorúan.

Nem tudtam mit válaszolni, nem tudtam mit csinálni. Leszálltam az ágyamról és szégyenkezve álltam a nevelő előtt. Odakünn, az ablak alatt, egy sötét árnyék mutatkozott.

— Gyere be, Gyula! — parancsolt reá a nevelő.

A bátyám bejött az ajtón, lángvörös arccal, de dacosan fölemelt fejjel.

— Most feküdjetek le, majd holnap megkapjátok a megérdemlett büntetést!

A nevelő betette az ablakot és ott hagyott bennünket.

— Megérdemlett büntetést? — mondta Gyula.

— Vajjon milyen lesz az a megérdemlett büntetés?

Nem volt kedvem tréfálkozni és mikor ágyban feküdtem, sokáig nem tudtam elaludni. Mikor másnap korán reggelizni mentünk, a nevelő úr már ott várt bennünket az asztal mellett. Lesütött szemmel, némán álltam meg előtte, Gyula ellenben úgy tett, mintha föl sem venné az egész dolgot.

— Nos, — kérdezte a nevelő úr, — nincs semmi mondani valótok?

Éreztem, hogy bocsánatot kell tőle kérnem. Máskor is megesett, hogy valami csintalanságot követtem el; ha ilyenkor megbántam oktalanságo-

mat és bocsánatot kértem, édesanyánk rendesen megcsókolt és egy szót nem vesztegetett tovább a dologra.

— Nevelő úr, — mondtam, — én tegnap este hazugságot mondtam és kérem, bocsásson meg.

— A hazugság rút dolog, — szólt a nevelő. — Tudom ugyan, hogy nagylelkűségből hazudtál, mert nem akartad elárulni a bátyádat, de figyelmeztetlek, hogy a hazugság mindig alacsony és veszedelmes. Megértettél?

Megértettem és megfogadtam, hogy nem fogok többé hazudni.

— Szeretném, — mondta a nevelő úr, — ha egész életeden át emlékeznél erre a fogadalmadra. Mi ketten tehát elintéztük a dolgunkat egymással.

Gyulához fordult, aki dacosan tekintett a szemébe.

— Neked nincs szavad hozzám?

— Én nem szoktam hazudni, — mondta röviden a bátyám.

Ebben igaza is volt. Számos kis hibája mellett nem emlékszem, hogy valaha hazugságot mondott volna.

— Nem hazudtál, de parancsolatom ellenére cselekedtél.

Gyula nem válaszolt.

— Úgy látom, te makacs vagy? — kérdezte a nevelő, szemöldökét összeráncolva.

Bátyám még most is néma maradt. Hiába taszítottam meg könyökét, hiába kérleltem néma pillantásokkal.

— A makacsság, — mondta a nevelő, — nem olyan rút, de jóval veszedelmesebb fogatkozás, mint a hazugság. A makacs emberek rendesen nem

rossz szívűek, de olyan lényeknek tartják magukat, kiknek minden meg van engedve és akik nem hajolnak meg senki előtt. Az ilyen emberek rendesen keserű és megalázó tapasztalásokon esnek át, míg csökönyösségükből engednek. Saját jóvoltodért szerezném, Gyula, ha erről a tulajdonságodról még idejekorán leszoknál.

Bátyám még egyre sötéten tekintett maga elé. A nevelő türelmét vesztette.

— Magadnak tulajdonítsd hát, ha kénytelen vagyok büntetést mérni reád. Eredj a szobádba és ne jöjj az asztalhoz, míg kész nem vagy a hibádat bevallani és bocsánatot kérni.

Gyula megfordult a sarkán és a szobájába ment. Én megreggeliztem a nevelővel, — mondhatom, a reggeli nem ízlett valami különösen. Később a kertbe mentünk, a nevelő megengedte nekem, hogy mulassak kedvem szerint, de én a bátyám nélkül nem akartam semmihez sem kezdeni. Ebéd előtt a nevelő újra megkérdezte Gyulát, hogy akar-e bocsánatot kérni, de a bátyám makacs maradt. Nem is kapott ebédet. Délután kiosontam a konyhába és a jószívű szakácsnétól egy nagy darab vajas cipót kértem, azt titokban elvittem Gyulának. Bátyám nem fogadta el.

— Nem, — mondta, — ha a nevelő nem ad ennem, nem is eszem.

— Miért nem kérsz bocsánatot?

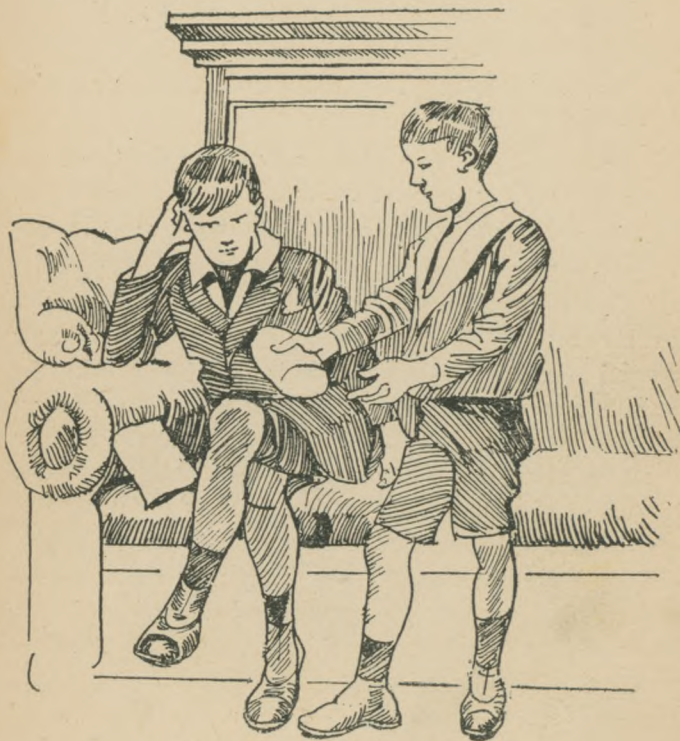
— Soha! Inkább éhen halok. Bár halnék meg!

Nagyon el volt keseredve, a keserűség a hangját is elváltoztatta és lassanként átragadt reám is.

— Mi lesz még belőlünk, míg apa és anya hazajönnek?

— Egy kicsit meg fogok soványkodni — mondta Gyula keserű hangon.

Nem volt kedvem nevetni, közelebb voltam a síráshoz.

Este a nevelő vacsorát adatott ugyan bátyámnak, de nem bocsátotta az asztalhoz, hanem a kis szobánkban tálatatott neki. Én megint kettesbe ettem a nevelővel. Komoly volt és szótalán, csak egy ízben mondta:

— Gyula bátyád nagyon félreismer engem.

Mikor jó éjt kívánva a nevelőnek, felkerestem a bátyámat, rögtön betette szobánk ajtaját és suttogó hangon szólt hozzám:

— Megelégteltem ezt a bánásmódot! Nem tűröm tovább!

— Gyula, mit akarsz tenni?

— Itt hagyom a házat, a nevelő úrral együtt!

— Ha tetszik, jöhetsz velem; ha nem, — hát maradj!

— Csak nem akarsz megszökni?

— No, ne ijedezz! Nem megyek valami vad szigetre, lámákat idomítani és emberevőkkel verekedni, — ámbár ez se volna utolsó mulatság! — hanem csak átmegek Szentjánosra, Horváthékhoz. Az öreg Andrástól hallottam, hogy Horváth bácsi is elment a nénivel fürdőbe, most csak a gyermekek vannak a kastélyban, Liza nénivel.

— Ha titokban kimegek Szentjánosra, — folytatta Gyula — egy hónapig is ott maradhatok, anélkül, hogy a nevelő úr sejtené hollétemet. Liza néni olyan jó, hogy bizonyára nem küld vissza a zsnokhoz.

— És mit gondolsz, mit szólnak majd apa és anya, ha hazajönnek?

— Igazat fognak nekem adni! Nem kívánhatják, hogy a nevelő kedvéért éhen vesszek.

Én nem vettem annyira bizonyosnak, hogy szüleink helyeselni fogják a szökést. Azt hiszem, Gyula is csak haragjában hitette el ezt önmagával. Próbáltam kérlelni, de ő nem hallgatott reám. Ha egyszer valamit a fejébe vett, hiába beszéltem neki. Azt mondta:

— Pompás dolgom lesz a szentjánosi fiúk közt. Jókedvű fickók azok, akik nem ijednek meg a saját

árnyékuktól és akikkel jóízűen el lehet mulatni. Aztán milyen nagyszerű mulatóhelyek vannak oda-künn! A park, a gyepes rét, az erdő!

Gyulának igaza volt: talán sehol a világon nem lehetett oly jól mulatni, mint éppen Szentjánoson.

Beszélgetés közben elálmosodtunk. Én bíztam benne, hogy bátyám reggelig letesz vakmerő tervéről.

Még alig hajnalodott, mikor Gyula már felkeltett. Teljesen felöltözve, csizmával a lábán és pálcával a kezében állt az ágyam előtt.

— Komolyan el akarsz menni, Gyula?

— Elmegyek és te velem fogsz jönni! Mint jó testvérem, meg kell osztanod sorsomat.

Ez a terv, hogy engem magával vigyen, éjjel juthatott eszébe. Talán attól félt, hogy a nevelő úr kivallatná belőlem, hogy hol van. Ellenkezni akartam, de bátyám türelmetlenül suttopta:

— Gyorsan! Most nem érünk reá tanácskozni! Húzd fel a csizmádat, mert lóháton megyünk ki Szentjánosra.

Említettem már, hogy volt két kis lovacskáánk. Jó atyánk tavaly lepett meg vele bennünket, mikor mind a ketten kitüntetéssel tettük le a vizsgálatot.

A kilátás, hogy egy hosszú, reggeli lovaglást tehetek Szentjánosig, nagyon csábított. Igaz azonkívül, hogy Gyula és én, amióta csak vissza tudok emlékezni, még soha nem váltunk el egymástól, a tanulás és a játék idejét mindig együtt töltöttük. Gyula észrevette, hogy kezdek puhulni.

— Siess, siess!

Magamra vettem a ruhámat, aztán bátyám sarkában óvatosan kimásztam a kertbe. A házban még mindenki aludt. Nesz nélkül surrantunk át az udva-

ron. Az öreg András már fenn volt az istállóban, éppen a lovakat kefélte.

— András bácsi, — mondta Gyula, — azért keltünk fel korábban, hogy kilovagoljunk a rétre, még mielőtt a nevelő úr felébred. Mert ha egyszer

felébred, rögtön a könyvek mellé kell ülnünk, estig többet meg se szabadulunk. — Az öreg András nagyon szeretett bennünket, azt is gondolhatta, hogy egy kis lovaglás nem esik a tanulás kárára, mert kérésünkre fölnyergelte a lovacskáinkat. Gyula, aki kitűnő lovas volt, nyeregbe pattant, engem pedig az öreg segített föl a ló hátára, aztán kilovagoltunk a kapun.

Már egészen kivirradt, de a város még néma volt és lovaink patkói csattogtak az utcasoron. Alig értünk a harmadik szomszédhoz, már utólért bennünket Biri.

— Hahó, Biri! — kiáltotta Gyula jókedvűen. — Magunkkal viszünk!

Fütyentett a kutyának, Biri aztán a nyomunkban maradt. Mikor a nagyanyám háza elé értünk, átnéztünk az alacsony, rácsos kerítésen és megláttuk Gizi hugunkat. Szakajtó volt a kezében, a baromfit etette.

— Lehetséges ez? — kiáltotta Gizike kacagva. — Ti, híres álomszuszékok, már fölkeltek?

— Persze, — évelődött vele Gyula, — fölkelünk, hogy meglátogassuk ugrifüles kis hugunkat.

— Hogy viseli magát az új nevelő úr? — kérdezte tréfásan.

— Nagyon jó, — adta vissza bátyám. — Gondja van reá, hogy ne legyenek falánk.

Azzal áthajolt a kerítésen és kezét fogott hugunkkal.

— Isten veled, Gizike!

— Különösek vagytok ti ma, — mondta az éleszemű Gizike. — Mintha valami haszontalanságon törnétek a fejeteke!

Nem válaszoltunk, hanem kalapunkkal intgetve, tovább ügettünk. Mikor kiértünk a városból, letértünk a köves országútról, hogy lovaink patáit kiméljük és nekivágtunk a rétnek. Szorosan egymás mellett lovagoltunk, a bolondos Biri megelőzött bennünket, felröppenő pacsirtákat ugatva és a fűben tovasurranó mezei egereket kergetve.

A hegyek mögött éppen akkor emelkedett föl

a nap. Gyula a szemhatáron elvonuló jegenyefasorra mutatott pálczájával és azt mondta:

— Ott van Szentjános. Egy rövid óra múlva ott leszünk!

Hát bizony, a Gyula rövid egy órájából hosszú két óra is lett. Azt képzeltük, hogy csak nyílegyenesen kell lovagolnunk, hogy Szentjánosra érjünk, de később termőföldekhez értünk, hol mély határárkok vágták el az utunkat. Mikor pedig egy major mögött a magas vasúti töltéshez értünk, nem láttuk többé a szentjánosi jegenyéket és Gyula bevallotta, hogy most már nem tud eligazodni az iránnyal. Sokáig lovagoltunk a töltés alatt és én már nagyon fáradt voltam. A szegény Biri se kergette többet a mezei egereket, hanem lihegve baktatott a lovaink árnyékában.

Gyula végre azt mondta, hogy próbáljunk átvágni a vasúti töltésen. A nyeregből szállottunk és lovacskáinkat kantáron vezetve, erőlködve másztuk meg a töltést. Mikor fenn voltunk a sínek közt, mind a ketten örvendve kiáltottunk föl: a kastély, óriás, régi jegenyefáival ott volt előttünk.

III.

A szentjánosi kastély mellett elhaladó országúton furcsa fogat jött velünk szembe. Egy lármás gyereknéppel megrakott kis kocsi, melyet két csacsi húzott. A kocsi mellett egy barnaarcú, fiatal férfi gyalogolt, aki versengve kacagott a gyerekekkel. Valamin nagyon jól mulattak.

— Lám, hiszen ezek a mi embereink! — kiáltotta Gyula.

Rokonaink voltak, a Horváth-gyerekek. A tizen-

hároméves Horváth Tibor, aki Gyulával egy korban volt, hajtotta a csacsikat; mellette ült Katinka huga, mögötte pedig Jenő öccse, Dudi és Miksa, az ikerpár.

Hogy megismertek bennünket, mind az öten rivalgásba törtek ki. Tibor azonnal eldobta a gyep-lőt és az ostort, leugrott a kocsijáról, odafutott hozzánk és kezét fogott velünk.

— Szervusztok, fiúk!

A férfi, aki a gyerekek mellett volt, szintén odalépett hozzánk.

— Árpád bácsi, — mondta Tibor, — ezek a Bán-fiúk, Gyula és Sándor, akikről már annyit beszéltünk neked.

A férfi, akit Tibor Árpád bácsinak szólított, mosolyogva fogott velünk kezét.

— Szép, hogy eljöttetek, fiúk, — mondta. — Sokat hallottam már felőletek. Azt mondják, hogy bátor fiúk vagytok, akik nem ijedtek meg a saját árnyékotoktól, de még a könyvtől sem. Az ilyen fiúkat szeretem.

A gyerekek a kastélyba vezettek bennünket. A lovainkat átadtuk a kocsisnak, mi meg fölmentünk Liza nénihez. A jó néni tudta, hogy szüleink fürdőbe utaztak, de nem tudta, hogy új nevelőnk már megérkezett. Azért, a Horváth-gyerekek örömujjongása közepett, azt mondta nekünk, hogy egy pár napig nem ereszt vissza a nagyanyánkhoz. (Ő azt képzelte, hogy Gizivel együtt mi is a nagyanyánknál lakunk.) Mi, természetesen, egy szóval sem mondtunk neki ellent.

Mikor a fiúk szobájába mentünk, hogy rendbehozzuk a lovaglástól poros ruhánkat, Tibor elmagyarázta nekünk, hogy Árpád bácsi az édesanyjuk

rokona, híres budapesti író, aki lejött, hogy itt nyaraljon velük.

— Milyen ember Árpád bácsi! — mondta Tibor elragadtatással. — Egész nap velünk van, mintha közénk való volna. Mindig tud valami új, mulatságos játékot. Esténkint néha olyan gyönyörű meséket mond el, hogy reggelig is szívesen elhallgatnók. Aztán hogy tud bánni a labdával meg a parittyával!

Délig Tiborral és Jenővel sorra jártuk az istállókat és az ólakat. Tibor tudta minden lónak és tehénnek a nevét és bemutatta nekünk az idei csikókat és bocikat.

Asztalnál nagyon jókedvűek és lármásak voltunk. Egész délután megint nem láttuk Árpád bácsit. Tibor elmondta nekünk, hogy öt óráig a szobájában dolgozik, egy elbeszélést ír és olyankor nem szabad háborgatni.

Hat órakor a kert felől fütty hallatszott, olyan, mint a sárgarigó füttye, de jóval erősebb és élesebb.

— Halljátok? — mondta Tibor. — Ez Árpád bácsi! Ezzel a jellel szokott bennünket összehívni.

Lefutottunk a lépcsőn, ki a kertbe. Árpád bácsi ott állott a kútnál, a lószőrlabdával és ütőlapáttal a kezében.

— Lássuk, — mondta, — lássuk, hogy a Bánfiúk el tudják-e kapni röptében a labdát?

— Hol játszunk? — kérdezte Tibor.

— A tó mellett, a gyepen. Fussunk odaig. Aki elsőnek ér a vízhez, annak adom a lapátot, ő lesz az ütő. Az utolsó dobja a labdát. Hanem aki futás közben elesik, annak ma nem szabad velünk játszani. Vigyázz! Mehet!

Úgy vágtattunk végig a jegenyefasoron, mint az agárfalka. Persze, hogy Gyula volt az első a cél-

nál. Árpád bácsi utolsónak maradt. Ugyancsak összeszedtük magunkat játék közben, hogy helyt álljunk. Gyula oly magasra röpítette a labdát, hogy

túlszállt a legmagasabb jegenye koronáján, én pedig egy ugrással átvetettem magamat a Jenő vállán és félkézzel szerencsésen elkaptam a labdát, még mi-

előtt földre ért volna. Árpád bácsi megtapsolt bennünket.

— Ügyes fiúk vagytok!

Vagy egy óráig folyt a játék, mikor egyszerre csak azon vettük észre magunkat, hogy Árpád bácsi eltűnt közülünk. Két perc múlva a kis tó fürdőháza felől jókora csónak közeledett felénk, a csónakban Árpád bácsi állott, evezővel a kezében. Mind lefutottunk a vízhez, Tibor cigánykerekeket hányt örömében.

— Csónakázni fogunk!

Árpád bácsi a parthoz közeledett, de nem kötött ki, hanem azt mondta:

— Lassabban! Aki be akar szállani, annak előbb meg kell fizetni a révpénzt. Csak azt ereszttem a csónakomba, aki elszaval egy szép verset.

Katinka kiállt a partra és bátor hangon elmondott egy szép verset. Mikor elvégezte, a csónak a parthoz ért és Árpád bácsi beemelte Katinkát a csónakba. Aztán megint eltaszította a csónakot és azt mondta: halljuk a Bán-fiúkat!

Szerencsére mindegyikünk tudott verset, így bejuthattunk a csónakba mi ketten is, Tibor is, Jenő is. Az ikreknek elengedte Árpád bácsi a verset, Dudit a Katinka ölébe ültette, Miskát pedig az én gondjaimra bízta, aztán hatalmas evezőcsapásokkal bevitt bennünket a kis tó közepére. A nap már akkor leáldozott a jegenyefák mögött és mi árnyékban voltunk.

Árpád bácsi letette az evezőt, szivarra gyújtott, hogy elfüstölje a szúnyogokat és azt mondta:

— Ha csendben tudtok lenni és nem locsoljátok be egymás ruháját, mondok nektek egy mesét.

A lármás társaság egyszerre úgy elcsendese-

dett, hogy a szitakötő zümmögését is hallani lehetett, Árpád bácsi pedig lassú hangon belekezdett a meséjébe. Nagyon bolondos és nagyon kedves mese volt. Valami ici-pici Babszem Jankó-nemzetségről szólt, mely egy zabszemnyi királynő uralkodása alatt él a föld alatt és éjszakánként egérlyukon és vakondtúráson át eljár a holdfényes földre. Az ajtórésen át belopóznak a házba és nyalakodnak a gazdasszonyok tejesköcsögei és lekvárosfazekai körül. A Babszem Jankók föld alatt levő országában örök sötétség volna, ha a királynőjüknek egy rubintkőve nem volna, amely vörös fényével megvilágítja a homályt. Hanem egyszer a rubintörző királyi testőrök elaludtak és a gonosz erdei hangyák rájuk törtek és elvették a rubintot. Nosza, volt nagy jajveszékelés a Babszem Jankók közt, mikor a vak sötétségben botorkálva, egymásba ütötték az orrocskájakat. Árpád bácsi aztán elmondta annak a hadjáratnak a történetét, amit a vitéz Sziporka úrfi indított háromszáz válogatott Babszem-lovag élén az erdei hangyák ellen. Nagy veszedelmek közepett sikerült a vitéz Sziporkának a galád hangyák seregét nyílt csatában megverni, bolyvárukat ostrommal bevenni és a rubintot visszahódítani. Árpád bácsi éppen Sziporka lakodalmát mondta el Babszem királynővel, mikor Liza néni megjelent a parti bokrok közt és vacsorálni hitt bennünket.

IV.

Az idő oly gyorsan telt el Árpád bácsi és a Horváth-gyerekek társaságában, mint egy szép álom. Korán reggel Árpád bácsi rigófüttye szólított bennünket asztalhoz. A nagy gesztenyefa alatt reggeliz-

tünk és heten néha akkora zsvajt csaptunk, mint az az ezer lármás veréb odafenn a fa koronáján. Árpád bácsi aztán délig a szobájában dolgozott, mi fiúk azalatt megfürödtünk, aztán Katinkát és a két ikret megkocsikáztattuk az árnyas fasorban. Az igazi mulatság azonban csak öt óra után kezdődött, mikor Árpád bácsi letette a szorgalmas tollát; kihajolt az ablakán és éles fütyye tudatta velünk, hogy most már szabad a vásár. Ezt a fütytyöt lestük mindig. Ujjongva rohantunk fel a kastélyba, diadalmasan vittük Árpád bácsit magunkkal a kertbe és késő estig dehogy tágított volna egyikünk is oldala melől. Árpád bácsi mindennap rendezett nekünk valami új játékot, minden este tudott új mesét.

Egy hibája volt csak a mi kis köztársaságunknak: nagyon lármás volt. Hét szabadjára eresztett, jókedvű gyerek ha egyszerre beszél, kacag, olyan zsvaj kerekedik belőle, hogy egyik sem érti a másik szavát. Ha új játékról volt szó, vagy ha Árpád bácsi valamit mondani akart, alig győztük egymást csitíogatni.

— Gyerekek, ez nem járja így! — mondta Árpád bácsi mindjárt második nap. — Rendet kell csinálnunk a társaságunkban, mert különben a sok tanakodással elpazaroljuk az idő javát. Mondok nektek valamit. Válasszunk meg egyikünket királynak, akinek mindenki engedelmisséggel tartozik. A király tartja fenn a rendet, ő indítványozza a játékokat, ő intézi el apró-cseprő perpatvarainkat, ő bünteti meg a rendetlenkedőket.

Nagyon tetszett ez nekünk és közfelkiáltással rögtön meg is választottuk Árpád bácsit örökös királynak.

— Nem, — mondá ő, — én nem fogadom el

ezt a méltóságot. Jobb szeretném, ha megválasztanátok egyet közületek, én csak a tanácsadó minisztere leszek. Holnap új királyt választunk, holnapután megint újat.

— Éljen Gyula király! — kiáltotta Jenő teli torokból.

Őt illette meg elsősorban a méltóság, aki bátorság és erő dolgában első volt köztünk. Katinka tüstént a kertbe futott, hol virágszárakból ügyes nyakláncot és liliomszárú királyi pálcát készített a királynak.

Még akkor este dolga akadt Gyulának egynapos méltóságában. Katinka ugyanis sírva futott Árpád bácsihoz és elpanaszolta neki, hogy Tibor bajuszt festett a bábujának.

— Nem segíthetek rajtad, — szabadkozott Árpád bácsi. — Miért nem fordulsz a királyhoz, akit megválasztottatok magatoknak?

— Gyulához? Hisz ő testi-lelki jóbarátja Tibornak és neki fog igazat adni.

— Ha részrehajlónak mutatkozik, akkor méltatlan lesz a címére.

Katinka eleintén vonakodott, aztán elmúlt a haragja és könnyek közt mosolyogva tett panaszt Gyulánál.

— Egy kedves bábum van, Ildikónak hívják, egy szőkehajú bábum. Ha lefektetem, lehúnyja a szemét. És ennek tintával bajuszt festett a gonosz Tibor.

Előhozták Tibort. Nevetve vallotta be vétkét.

— Ej, biz az úgy van. Éppen a kezem ügyébe esett a tinta, a baba is ott feküdt az asztalon. A kíváncsiság majd kifúrta az oldalamat, hogy milyen lehet Ildikó kisasszony, ha huszárbajusza van.

— Ildikónak huszárbajusza! — sopánkodott Katinka.

— Tibor, ezt nem jól tetted. Hibádat jóvá kell tenned és hibáért meg kell bünhődnöd.

— Halljuk az ítéletet!

Valamennyien Gyulára néztek, ő pedig jól meg gondolta azt, amit mondania kellett, hogy ki ne ne vessék.

— Először is jóvá kell tenned a hibádat és le kell mosnod Ildikó arcáról a bajuszt. Aztán bocsánatot kell kérned Katinkától a bánatért, amit neki okoztál. A büntetésed pedig az lesz, hogy vacsorára nem kapsz gyümölcsöt.

— A gyümölcsöt pedig mi osztjuk meg! — szólt a kis Dudi.

— Kegyelem! — kiáltotta Tibor, tréfás kétségesbeeséssel. — Hagyjátok meg a gyümölcsöt és inkább osszátok meg a főzelékeimet.

Persze, hogy nem hallgattak rá.

Másnap reggelinél engem választottak meg királynak. Nem mintha különös érdemeket szereztem volna e méltóságra, hanem mert a Horváth-gyerekek finom gyerekek voltak és mindig azon voltak, hogy kedvében járjanak a vendégüknek.

Estefelé már a tegnapi panaszos Katinka állott, mint vádlott előttem. Mikor az erdőbe készültünk, Katinka fel akarta venni a fehér ruháját, Liza néni azonban nem engedte meg, hogy fűfoltot ne ejtsen a ruhán. Katinka ezért duzzogott és bármint hívtuk is, nem akart velünk indulni. Az apróságok sem akartak Katinka nélkül menni és majdnem sírásra került a dolog.

Vacsora után, mikor Katinkának már megint

jókedve lett, Árpád bácsi kézenfogva hozzám vezette és azt mondta:

— Panaszom van Katinka ellen, mert dacos volt Liza nénivel szemben és duzzogásával elrontotta jó kedvünket.

Nekem kellett ítéletet mondanom.

— Nem bánom, — mondta Katinka, — ha nem is kapok gyümölcsöt. Nem nagyon szeretem!

Csak hogy én más büntetést szabtam reá. Azt mondtam, hogy először is kérjen bocsánatot Liza nénitől, a büntetése pedig abból fog állani, hogy két napig csak szürke háziruhájában szabad járnia.

Katinka, aki szerette a csinos ruhát, keménynek találta a büntetését, a többiek azonban, különösen Árpád bácsi, helybenhagyták, sőt megtapsolták ítéletemet.

Harmadnapra Katinkát választottuk meg királynak. Mi, fiúk, titokban megfogadtuk, hogy jól fogjuk magunkat viselni, hogy a leány-király ítélőszéke elé ne kerüljünk, mert úgy sejtettük, hogy Katinka Ildikó bajusza és a háziruha miatt, mit viselnie

kellett, szigorúan bánná el velünk. Egész nap pompásan mulattunk.

Csodálkozásunkra azonban Árpád bácsi még vacsora előtt összehívta a társaságot a nagy gesztenyefa alá és Katinkát, liliomos királyi pálcával a kezében, leültette a padra, míg mi többiek a gye-
pen heverésztünk.

— Igazságot kérek a királytól — mondta Árpád bácsi, — panaszt akarok emelni.

— Ki ellen? — kiáltottuk valamennyien.

— Nem is annyira panaszról van szó, mint inkább tanácsról, mit tőled várok. Figyelj reám, Katinka és figyeljetek ti többiek is.

Komoly hangon beszélt, de mi meg voltunk róla győződve, hogy valami meglepetést, talán egy pompás tréfát tervez Katinkával, aminek harsogó kacagás lesz a vége és már előre lökdöstük egymást és haraptuk a nyelvünket. Árpád bácsi tovább beszélt.

— Hogy megérthessétek a dolgot, el kell mondanom egy történetet. Van nekem egy jó barátom, akit úgy szeretek, mint a bátyámat. Együtt tanultunk a budapesti egyetemen és bár én is elég jó tanuló voltam, mindenkor meghajoltam az ő nagy tehetsége és szorgalma előtt. Első volt valamennyi társa közt és ezt annál inkább meg kell nála becsülni, mert szegény volt. Hogy magát és édesanyját fenntarthassa, már mint tanulónak is leckeórákat kellett adnia. Legújabb időben szegény barátomat nagy szerencsétlenség érte. Édesanyja annyira beteg lett, hogy az orvosok komolyan aggódtak életéért. Hogy megszerezhesse anyjának a szükséges orvosi ápolást és a gyógyszereket, az én barátomnak egy vidéki városba kellett mennie nevelő-

nek. Képzelmitek lelki állapotát! Távol az édesanyjától, akit mindenekfölött szeretett és akiről napról-napra aggasztóbb hírek érkeztek. Mi történt aztán? Az én barátom növendéke elkényeztetett, elbizakodott úrficska volt. Az elbizakodott úrficska, akinek sejtelve se volt arról, hogy a nevelőjét minő gondok bántják, egy nap így szólt magában: Ej, az én új nevelőm sehogy se tetszik nekem! Nem labdázik velem, nem futkároz velem! Az úrficska nemcsak elbizakodott, hanem makacsfejű is volt és mikor a nevelője egy nap önfejűség miatt kénytelen volt elég enyhe büntetést mérni reá, amit elkerülhetett volna, ha bocsánatot kér, az úrfi megszökött hazulról. A fiú szülei éppen nem voltak otthon, kapta magát, korán reggel fölkel egyszer, befogta a lovackáját a kis kocsijába és — köd előttem, köd utánam! — elhajtattott. Egy szomszéd faluba hajtott, ahol egy jóságos nénikéje lakott, az előtt úgy tüntette föl a dolgot, mintha a szülei tudtával járna nála és ott is maradt a nénije házában. Sem a szüleit, sem a nevelőjét nem értesítette, hogy hol tartózkodik. Most már képzeljétek el az én barátom állapotát, mikor észrevette, hogy a gondjára bízott fiú eltűnt. Szemrehányásokat tett önmagának, éjjel-nappal kereste növendékét, de hiába! A fiú azalatt jól érezte magát a néninél, kedve szerint labdázott, futkosott az új pajtásaival és nem is gondolt a nevelőjével. A nevelő végre megtudta, hogy hol van és érte ment. Most már azon tanakodik, hogy milyen büntetést mérjen a fiúra és tanácsot kért tőlem. Én meg azt szeretném, ha ti mondanátok el, hogy milyen büntetést érdemel.

Árpád bácsi elhallgatott és körülnézett. Én nagyon különösen éreztem magamat. Ez az egész eset

csudálatosan hasonlított a mi esetünkhöz, csak hogy mi ketten voltunk, míg Árpád bácsi csak egy fiúról beszélt, aztán lóháton szöktünk meg és nem kocsin, a nevelőnknek meg nem is volt beteg édesanyja. Tudtommal legalább nem. Nagyon kellemetlenül éreztem magamat. Három nap óta, mulatság közben, nem is gondoltam a csinyünkre és most egyszerre furdalni kezdett a lelkiismeret.

— Nos, mit szóltok hozzá? — kérdezte Árpád bácsi.

— El kell náspágolni a rossz kölyköt! Én még aztán egy hétig kukoricán is térdepeltetném! — mondta Tibor.

— Igazságtalan vagy, — vágott szavába a bácsi. — Gondold el csak, mintha te volnál a fiú helyzetében?

— Nem gondolhatom el, mert én tudom, hogy a tanítónak éppen úgy kell engedelmeskedni, mint a szülőknek.

— Ebben igazad van. Nos, Katinka, mi a te véleményed?

— A fiúnak először is bocsánatot kell kérnie a nevelőtől is, meg a szüleitől is.

— Helyes! És a büntetés?

— Azzal büntetném meg, amivel vétkezett. Te azt mondtad, Árpád bácsi, hogy a fiúnak volt kis lova és kocsija, amivel megszökött. Nos hát, én elvenném tőle a fogatot, amit bizonyára nagyon szeret és nem adnám vissza előbb, míg meg nem győződtem róla, hogy leszokott hibájáról, a macacsságról.

— Nagyon okosan beszélsz, Katinka. Egy véleményen vagyok veled. Hát ti, többiek?

A többiek is igazságosnak találták az ítéletet.

— És te Gyula és te Sándor? Ti tegnap és tegnapelőtt, mikor mások fölött ítéltetek, igen okosan ítéltetek meg a dolgokat. Igazságosnak találjátok Katinka ítéletét?

Nagy nehezen tudtam csak kinyögni:

— Igazságosnak.

Gyula is azt mondta.

— Hozzá kell még tennem — mondta a bácsi, — hogy nem egy fiúról, hanem kettőről van szó.

— Mindegy! Mind a kettőt elnéspágnám! — kiáltotta Tibor.

— És nem is kocsin mentek, hanem lóháton.

Azt hittem, hogy a föld alá kell sülyednem szégyenletemben. Tehát igazán rólunk volt szó! Gyula is mozdulatlanul feküdt mellettem a fűben.

— Várjatok reám egy percig, mindjárt visszajövök, — mondta Árpád bácsi.

Mikor eltűnt a fasorban, Tibor azt mondta:

— No, gyerekek, vigyázzatok, ennek valami nagyon mulatságos tréfa lesz a vége!

Árpád bácsi visszajött, egy idegen férfival a karján. Az új nevelő volt!

— Nos, fiúk, — szólt Árpád bácsi, — ti magatok ítéltetek a saját ügyetekben, siessetek az ítéletnek eleget tenni!

A többi gyerek nem értette a dolgot és csudálkozva látta, hogy mi ketten, Gyula és én, lángvörös arccal és könnyes szemmel közeledünk a nevelőnk felé. Gyula szólalt meg elsőnek:

— Belátom, hogy nagyon rossz voltam és hogy ezért büntetést érdemlek. Büntessen meg a nevelőúr és bocsásson meg aztán. Rajta leszek, hogy megjavuljak.

Én is mondtam olyasmit, mint Gyula.

— Nem teszek nektek szemrehányásokat, — mondta a nevelőnk, — mert hiszem, hogy őszintén megbántátok azt az igazságtalanságot, amit velem elkövettetek. A többről majd otthon beszélünk.

Kezet adott mindegyikünknek. A mulatságnak, persze, vége lett. Az udvaron reánk várt a kocsi, az öreg András a bakon, haza kellett mennünk. Mikor a jó Liza nénitől elbúcsúztunk, aki egy szóval sem említette a történeteket, Tibor mellénk furakodott és azt suttogetta:

— Hiszen ha tudtam volna, hogy rólatok van szó!

Árpád bácsi kezét fogott velünk és mosolyogva mondta:

— Kemény volt a lecke, amit nektek adtam, de a ti javatokra tettem. Mindjárt első nap, mikor ide jöttetek, itt járt az öreg András is a nevelőtök levelével. Már akkor tudtam, hogy hányat ütött az óra. Itt tartottalak egy pár napig, hogy kiismerjelek benneteket és mondhatom, jól álltátok a próbát. Megszerettelek benneteket, mert látom, hogy ostobaságot tudtok ugyan elkövetni, de romlottak nem vagytok. A szentjánosi szép napokat ne sajnáljátok. Most, hogy a barátom édesanyja már túl van a bajon, meglátjátok, hogy a ti nevelőtök is tud jókedvű lenni, de labdázni, meg történeteket mondani is tud, akár én.

Az öreg András a lovak közé csapott és egy óra múlva már otthon voltunk. Gizike, aki nagyon aggódott miattunk, ránk várt a ház előtt és örömsikoltással futott elénk.

Másnap az egész dolgot egy-egy töredelmes levélben megírtuk a szüleinknek. Édesanyám szemrehányásokkal telt levéllel válaszolt, édesapánk pedig

azt írta, hogy hazaérkezése után külön meg fog bennünket büntetni. Egyelőre csak abból állott a

büntetésünk, hogy a lovainkat nem láttuk. Az öreg András kivitte a tanyára.

Egy pár nap múlva már tapasztaltuk, hogy az

új nevelőnk korántsem az az ember, akinek tartottuk. Nem könyvmoly, mint Gyula mondta. Még tanítás közben is keveset vette elő a könyveket; séta közben, a hegyen vagy az erdőben, beszélgetve oktatott bennünket. Néha, különösen, ha a természetrajzi dolgokról szólt, *olyan figyelmesen hallgattuk*, mint Árpád bácsi Babszem-meséjét. Beláttuk azt is, hogy Árpád bácsinak igaza volt, mikor azt mondta, hogy a mi nevelőnk is tud jókedvű lenni. Tornázott és labdázott velünk a kertben és mi alig győztük csodálni erejét és ügyességét.

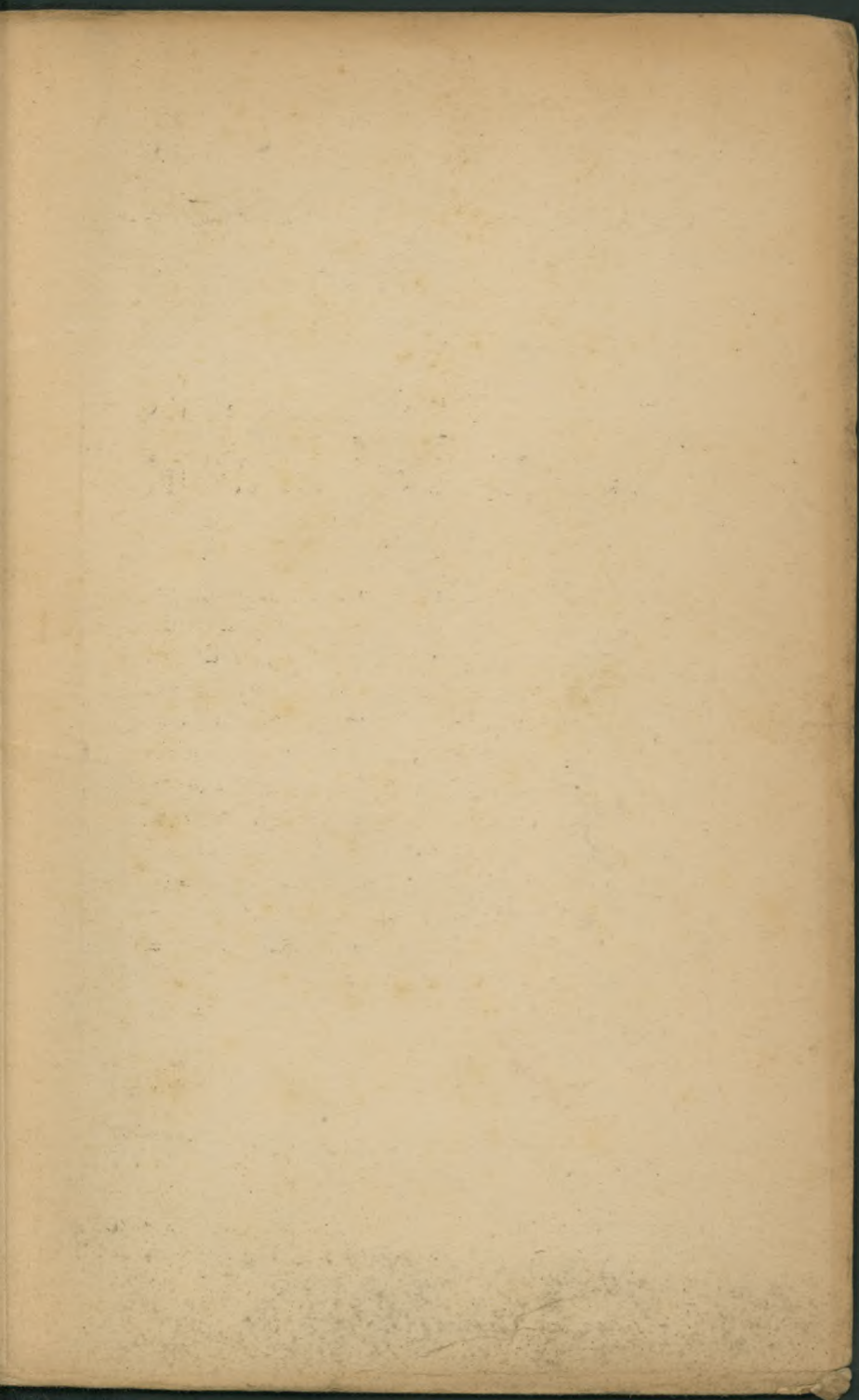
— Hiszen a nevelőnk majdnem olyan ember, mint Árpád bácsi! — mondta már egy hét múlva Gyula.

Vasárnap Árpád bácsi az öt szentjánosi gyerekekkel meglátogatott bennünket, a rá következő héten pedig visszaadtuk nekik a látogatást.

Mikor a szüleink hazajöttek, apa szigorú igazságot akart tenni engedetlenségünk miatt, a nevelő azonban kifogástalan magunkviselkedésünk és előmenetelünk hozta elő és bocsánatot eszközölt ki a számunkra. Összel pedig, mikor a szomszéd város gimnáziumában jó eredménnyel tettük le a vizsgálatot, a nevelő közbenjárására behozták a lovainkat is a tanyáról. Most már mindennap ülhetünk egy-egy órát nyeregben.

Azóta sok év telt el. Gyula bátyámból az lett, amiről már gyerekkorában álmodozott: huszártiszt és én belőlem is csak lett valami. Ha Budapestre megyünk, sohasem mulasztjuk el meglátogatni jó barátunkat, volt nevelőnket, aki ma országsszerte ismert tudós és egyetemi professzor.

AZ ÉN UJSÁGOM KÖNYVEI. VII. évf. 2. sz. 1933 febr. 20.

Megjelenik havonként.

Egyes szám ára 50 fillér. Negyedévre (3 sz.) 1 pengő 50 fillér.

HERCZEG FERENC A BUJDOSÓ BÁBUK

Ezt a könyvet Herczeg Ferenc neve ékesíti. Ez a név mindennél többet mond. Ebben a könyvben egyszerre két elbeszélést találunk a nagy magyar író tollából. *A BUJDOSÓ BÁBUK* végtelenül bájos, tréfás története mellett ugyancsak *Herczeg Ferencnek AZ ÚJ NEVELŐ* című gyönyörű hosszabb elbeszélését adjuk. Ez a történet arról szól, hogy nyeri meg egy látszólag túlságosan szigorú, de valójában melegszívű házitanító két keményfejű, dacos, de alapjában véve jótermészetű kis diák tiszteletét és szeretetét.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Barta Antal. Singer és Wolfner Irodalmi Intézet R.-T. kiadása. Budapest, VI., Andrásy-út 16.

HERCZEG FERENC | A BUJDOSO BABUK

HERCZEG FERENC

1871